

KARBONMONOKSİT ZEHİRLENMESİ ve ALINACAK ÖNLEMLER

Ülkemizde bilgisizlik, yanlış kullanım ve ihmal yüzünden soba, şofben, baca zehirlenmeleri hemen her yıl kış aylarında özellikle alçak basınçlı havalarda tehlikeli boyutlara ulaşmaktadır. Güneybatıdan esen bir rüzgâr olan "Iodos" nedeniyle her yıl onlarca kişi özellikle sobadan olmak üzere sızan karbon monoksit gazı ile zehirlenmektedir.

Karbon monoksit renksiz, tatsız, kokusuz, yanıcı zehirli bir gazdır. Vücuda solunum yolu ile girer ve doğrudan kana geçerek oksijen alımını engeller zehirlenme ve ölüme neden olur. Havagazı, kömür vb. ısıtma amacıyla kullanılan her tür soba ve ocakta yanma sırasında oluşur. Karbon monoksit zehirlenmeleri sıklıkla; kapalı ortamlarda açık ocaklar, bacası çekmeyen soba, şofben, bacasız gaz sobalarında yakıtın iyi yanmaması nedeni ile meydana gelir. Karbon monoksitle meydana gelen zehirlenmelerde kısa süre içerisinde tıbbi müdahale yapılmazsa, zehirlenmeler ölümlü sonuçlanabilir.

Karbon monoksitten kaynaklanan zehirlenmeye karşı topluma yönelik önlemler alınması, aşağıdaki uyarılara vatandaşların dikkatinin çekilmesi ve bu bilgilerin topluma ulaştırılmasının sağlanması büyük önem taşımaktadır.

İl Sağlık Müdürlüklerince Yapılması Gerekenler

Söz konusu zehirlenmelerin önlenmesi amacıyla İl Sağlık Müdürlüklerince aşağıda belirtilen hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir.

- Meteorolojiden özellikle kış ayları olmak üzere düzenli olarak hava raporu izlenmeli ve özellikle Iodosun beklendiği günler daha yoğun olmak üzere zamanında gerekli tedbirler alınmalıdır.
- Toplum ekte verilen mesajlar doğrultusunda belirli aralıklarla bilgilendirilmeli özellikle Iodosun beklendiği günlerde ve kış aylarında bu uyarılar sıklaştırılmalıdır.
- Bu amaçla, topluma yönelik bilinçlendirme programları uygulanmalıdır.
  - Yerel ve ulusal düzeyde kitle iletişim araçlarının en etkin şekilde kullanılması sağlanmalıdır (gazete, radyo ve televizyonlarda konuya yer verilmeli, röportajlar ve bilgilendirici programlar hazırlanmalı, varsa yerel yönetimler aracılığı ile gerekli duyuruların yapılması sağlanmalıdır.)
  - Konu hakkında bilgilendirici işitsel görsel eğitim materyalleri (afiş, broşür, video, spot film vs) hazırlanarak kullanılabilirliği sağlanmalıdır. Hazırlanan video ve spot filmlerin özellikle hastanelerin bekleme salonlarında, yerel televizyonlarda vs.gösterimi sağlanmalıdır. Afişlerin

reklam panoları, otobüslerin içi gibi halkın dikkatini çekecek yerlerde bulundurulması sağlanmalıdır.

- Okul, halk eğitim merkezleri, hastaneler gibi kişilerin toplu halde buldukları yerlerde bilgilendirme toplantıları yapılarak, hazırlanan eğitim materyallerinin dağıtımı yapılmalı ve konunun tartışılmasına önem verilmelidir.
  - Soba, doğalgaz, havagazı, kömür satışı yapılan yerlerde hazırlanan afiş ve broşürler bulundurulmalı ve halka iletilmesi sağlanmalıdır.
  - Diyanet İşleri Başkanlığı ile işbirliği yapılarak Cuma hutbelerinde konuya yer verilmesi sağlanmalıdır.
- Yerel yönetimlerle işbirliği yapılarak bacaların temizliği hususunda denetimler sıklaştırılmalıdır.
  - Olası bir zehirlenmede yapılacak ilk yardımla ilgili toplumun bilgilendirilmesi sağlanmalıdır (örn. kişinin olay mahallinden uzaklaştırılması, temiz havaya çıkarılmasının sağlanması, hastanın sıcak tutulması, acil sağlık hizmetlerinin kullanılması, ambulans gelene kadar solunumu engelleyebilecek ağız ve burundaki kusmuk, balgam gibi maddelerin temizlenmesi, hastanın battaniye ile sarılarak vücut ısısının korunması ve en yakın sağlık kurumuna hastanın nakil edilmesinin sağlanması)
  - Karbonmonoksit zehirlenmesinin, mutlaka hastanede tedavi edilmesi gerektiği ve Sağlık Bakanlığı'na bağlı, ücretsiz aranabilen **114** Zehir Danışma Merkezinin telefon numarası aranılarak zehirlenmelerde yapılacak ilk yardım hakkında gerekli bilgi alınabileceği gerektiği topluma iletilecek mesajlarda önemle vurgulanmalıdır.

TOPLUMA YÖNELİK VERİLECEK MESAJLAR ve UYULMASI GEREKEN KURALLAR

Soba ve Bacalarla İlgili Uyulması Gereken Kurallar

- Kullanılan her türlü ısıtma cihazının kalite belgesine sahip olup olmadığına, garantilerine ve garanti sürelerine dikkat edilmeli,
- Kullanılan yakıtın standartlara uygunluğu kontrol edilmeli, izin belgesi olmayan satıcılardan kömür alınmamalı,
- Aşırı doldurulan sobanın duman yolu daralacağı, soba içinde düzensiz ısı dağılımı nedeniyle de baca çekişi zayıflayacağı için soba yakılırken aşırı doldurulmamasına dikkat edilmeli,
- Sönmekte olan sobaya asla tutuşması güç yakıtlar konulmamalı, yakıt yavaş yavaş ilave edilmeli, yatmadan önce sobaya kesinlikle yakıt konulmamalı,
- İyi ısınmayan ve alttan yakılan kömür sobalarında karbon monoksit zehirlenmesi riski artacağından soba tutuşturulurken yakıtın üstten yanması sağlanmalı,
- Özellikle alçak basınçlı lodoslu havalarda ölüm olaylarında artış görüldüğü için eğer bacalar standartlara uygun değilse alçak basınçlı havalarda soba yakılmamalı, yakılması zorunlu ise gece yatarken mutlaka tam olarak söndürülmeli,
- Soba borularının birbiriyle birleştirilmesinde hava ve baca gazı sızdırmazlığı sağlanmalı,
- Sobanın bulunduğu yer sürekli havalandırılmalı,
- Bacalar standartlara uygun ve yalıtımlı olmalı, düzenli olarak temizletilmeli,
- Dumanın geri tepmesini önlemek için bacaların en üst noktasının çatının en üst noktasından 1m. daha yüksekte olması sağlanmalı ve baca şapkası mutlaka takılmalı,
- Binaların Yangından Korunması yönündeki mevzuat hükümlerine uyulmasına özen gösterilmelidir

Şofben Kullanımında Dikkat Edilecek Hususlar

- Alınan cihazın kalite belgesi ve garantilerine dikkat edilmeli,
- Şofben mutlaka bacaya bağlanmalı, baca bağlantısı olmayan (bina aydınlığına v.b. bağlı) şofben asla çalıştırılmamalı,
- Şofbenin monte edileceği mekan yeterli büyüklükte olmalı, şofben mümkünse banyo yerine balkona veya başka bir havadar mekana takılmalı, şofbenin montajı mutlaka yetkili servis tarafından yapılmalı,
- Şofben zehirlenmeleri genellikle gaz kaçaklarından değil, yeterli havalandırma yapılmayan yerlerde yetersiz hava ve yetersiz yanma sonucunda oksijen oranının düşmesi ve karbonmonoksit oranının yükselmesiyle gerçekleştiği için şofbenin kullanıldığı yere sürekli temiz hava girmesi sağlanmalı,
- Bacalar yatak odalarından, merdiven sahanlığından, bina girişlerinden, havalandırma boşluklarından, çatı arasından, banyo ve tuvaletten geçirilmemeli,
- Konutlarda gaz kaçaklarına karşı uygun yerde detektör bulundurulmalı,

- Şofbende gaz kaçağı hissedildiğinde: Öncelikle gaz vanası ve tüp dedantörü kapatılmalı, elektrik düğmeleri açılmamalı açıksa hemen kapatılmalı, kibrit - çakmak gibi alev ve kıvılcım çıkartabilecek hiçbir işlem yapılmamalı, pencereler karşılıklı açılarak ortam havalandırılmalı, hızla gaz şirketi yetkilisi veya şofben servisi aranmalıdır.

Lodos Süresince Dikkat Edilecek Hususlar

- Lodos esintisinin etkili olduğu süre boyunca gerekmedikçe soba yakılmamalıdır.
- Yanmakta olan soba yatmadan evvel mutlak surette söndürülmelidir.
- Bina yanlarında veya çatı saçak altlarında yürümeye veya durmamaya özen gösterilmelidir.
- Kopan, sarkan ve yere düşen elektrik hatlarına ve kablolarına yaklaşmayınız ve bu gibi durumları **186** no'lu telefondan **Elektrik Arıza Servisi**'ne bildirilmelidir.
- Çökme veya yangın tehlikesinin bulunduğu durumlarda derhal **110** no'lu telefondan **İtfaiye Servisi**'ni aranmalıdır.
- Ortaya çıkabilecek acil sağlık sorunlarında derhal **112** no'lu telefondan **Acil Yardım Servisi** aranmalıdır.
- Doğalgaz Şebekesi ile ilgili ortaya çıkabilecek sorunlarda **187** no'lu telefondan **Doğalgaz Arıza Servisi** aranmalıdır.

KULLANILACAK SPOT CÜMLELER

- **LODOS FELAKETİMİZ OLMASIN!**
- **LODOSTA OCAĞINI DEĞİL, SOBANI SÖNDÜR.**
- **DOĞRU YAKILAN SOBA ISITIR, YANLIŞ YAKILAN SOBA ÖLDÜRÜR.**
- **LODOSLU VE FIRTINALI HAVALARDA SOBANIZI YAKMAYIN.**
- **LODOSLU VE FIRTINALI HAVALARDA SOBANIZI YATMADAN ÖNCE MUTLAKA SÖNDÜRÜN.**